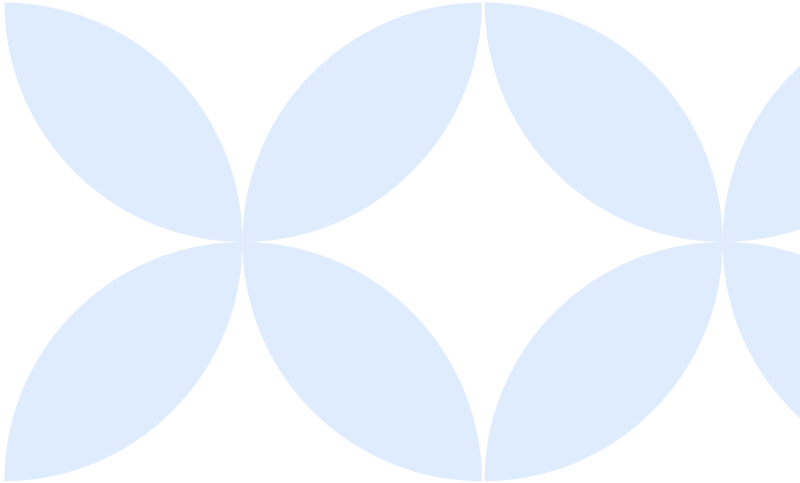

Neformálna a nedeklarovaná starostlivosť

Daniela Kešelová
Zuzana Turkovič

PROGRAM

Privítanie

Neformálna starostlivosť v európskom kontexte

Nedeklarovaná starostlivosť v európskom kontexte

Diskusia

Sumarizácia a záver

ÚVOD

Projekt

*Care provision and the role of informal carers
(Poskytovanie starostlivosti a úloha
neformálnych opatrovateľov)*

Cieľ projektu

- skúmať výzvy, s ktorými sa opatrujúce osoby v členských štátoch EÚ stretávajú a identifikovať existujúce podporné politiky v oblasti starostlivosti v európskom kontexte

NEFORMÁLNA A NEDEKLAROVANÁ STAROSTLIVOSŤ

Nivakoski, S. – Baggio, M. (2025) Unpaid care in the EU
(Neplatená starostlivosť v EÚ. Eurofound. 2025. <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/unpaid-care-eu#overview>

Cabrita, J. – Baggio, M. (2025) Undeclared care work in the EU:
Policy approaches to a complex socioeconomic challenge
(Nedeklarovaná starostlivosť v EÚ: Prístupy politík a komplexné
socioekonomické výzvy). Eurofound. 2025. <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2025/undeclared-care-work-eu-policy-approaches-complex-socioeconomic-challenge>

Kešelová, D. – Turkovič, Z. (2024) Informal care and undeclared
care work (Neformálna starostlivosť a nedeklarované
opatrovanie). Podkladová správa.

Neformálna vs. nedeklarovaná starostlivosť

Living conditions and quality of life
Unpaid care in the EU

Neformálna starostlivosť

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Obsah

- Terminologické špecifiká
- Vybrané štatistické údaje
- Výzvy
 - Zdravotné
 - Sociálne
 - Vzdelávanie a zamestnávanie
- Podporné opatrenia

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Definícia

Neformálna starostlivosť: starostlivosť, podpora alebo pomoc osobe v ktoromkoľvek životnom období bez finančnej odmeny poskytovaná mimo profesionálneho alebo formálneho prostredia členmi rodiny, širšími príbuznými, priateľmi, známymi alebo susedmi. Z hľadiska rozsahu poskytovania ide o činnosť vykonávanú od pár hodín týždenne po niekoľkohodinové denné opatrovanie.

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Vymedzenie cieľových skupín podľa EF

- **Opatrovaná osoba:** dieťa, staršia osoba, osoba so zdravotným postihnutím, osoba s chronickým ochorením, osoba s dočasnou potrebou pomoci akéhokoľvek veku
- **Neformálne opatrujúca osoba:** širšie chápanie z hľadiska bývania a veku
- Bydlisko: okrem príbuzných aj priatelia, známi a susedia a nemusia žiť v spoločnej domácnosti s opatrovanou osobou (poskytujú napr. pomoc pri zotavovaní z choroby, úrazu, po operácii)
- Vek: aj opatrujúce osoby do 18 rokov

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Vymedzenie cieľových skupín opatrojúcich osôb

- osoby do 18 rokov
- „sendvičová generácia“:
 - osoby s kumulovanými opatrovateľskými povinnosťami (viac druhov starostlivosti súčasne)
 - poskytujúce reťazovú starostlivosť bez kontaktu s trhom práce (opatrovali jednu skupinu a následne druhú skupinu)
 - kombinujúce opatrovanie a zamestnanie (čo si vyžaduje zosúladžovanie pracovných a opatrovateľských povinností)

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Špecifiká výskumu

- Neformálne opatrojúce osoby = osoby poberajúce príspevok na opatrovanie
- Vek do 18 rokov, resp. od 16 do 25 rokov -> 18 až 25, resp. 29 rokov
- „Sendvičová generácia“ = stredná generácia od 45 do 69 rokov

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Meranie neformálnej starostlivosti – vybrané zistenia

Subjektívne deklarovanie a nejednotné definície naprieč štátmi, počty môžu byť podhodnotené

Aký podiel populácie EÚ vo veku 16 až 74 rokov poskytuje neformálnu starostlivosť (dlhodobú a starostlivosť o deti)?

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Meranie neformálnej starostlivosti – vybrané zistenia

Zisťovanie CARE 2022: 45,3% populácie EÚ vo veku 16 až 74 rokov poskytovalo neformálnu starostlivosť:

- 33% jeden typ starostlivosti (dlhodobá/vlastné deti/iné deti)
- 10% dva typy starostlivosti (dlhodobá + vlastné deti)
- 2,4% tri typy starostlivosti (dlhodobá + vlastné deti + iné deti)

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Meranie neformálnej starostlivosti – vybrané zistenia

Počet poberateľov príspevku na opatrovanie (máj 2024): 69 588

V SR: počty neformálne opatrujúcich osôb zo „sendvičovej generácie“ a medzi mladými

Počet poberateľov peňažného príspevku na opatrovanie:

- vo veku 45 až 69 rokov: 42 283 osôb, ženy: približne 76%
- 18 až 29 rokov: 2 350 osôb (cca 1/3 do 25 rokov), ženy: takmer 75% (z 18 až 29 rokov)

Zdroj: ISP, máj 2024

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výskum v SR

- v SR nedostatok aktuálnych výskumov na témy zdravia a životných podmienok
- neformálne opatrovujúcich osôb

Výskumy z rokov 2008 až 2010 - výskum v rámci 3-ročného projektu o podpore

- neformálnych opatrovateľov v dlhodobej starostlivosti.

EF uznal tento výskum ako veľmi užitočný pre ich aktuálnu štúdiu, dostupný je

- v publikáciách:

Repková, K. (2008) Situácia rodinných opatrovateľov/liek vo svetle sociálnych štatistík (The situation of the

- family carers based on the social statistics). Bratislava. Institute for Labour and Family Research. Pp. 70.

Available at: <https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2008/Repkova/Repkova.pdf>

Repková, K. (2009) Podpora rodinných opatrovateľov/liek – nástroje efektívneho zosúladovania práce a

- opatrovania (Support of the family carers – measures for effective reconciliation of working and caring).

Bratislava. Institute for Labour and Family Research. Pp. 79. Available at: <https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2009/Repkova/Vyskumna-sprava.pdf>

Repková, K. (2010) Podpora neformálne opatrovujúcich osôb – výskumné odporúčania pre sociálno-politickú

- prax (Support of informal carers – research based recommendations for social policy practice). Bratislava.

Institute for Labour and Family Research. Pp. 184. Available at: <https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2010/Repkova/VU%202406.pdf>

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výskum v SR

- Z ďalších výskumov - psychologický výskum v oblasti duševného zdravia opatrovujúcich osôb z roku 2019 na Trnavskej univerzite.
 - Silná, S. – Kovalčíková, N. – Guzelová, N. (2019) Stratégie zvládania záťaže u neformálnych opatrovateľov. In Revue sociálnych služieb. Roč. XI, č. 2. https://www.researchgate.net/publication/374776854_Strategie_zvladania_zataze_u_neformalnych_opatrovateľov_publicované_august
- Cieľ výskumu: identifikovať preferované stratégie zvládania záťaže u neformálnych opatrovateľov

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výskum v SR z roku 2019

- 260 respondentiek a respondentov poberajúcich peňažný príspevok na opatrovanie
- 88,1% ženy
- 23-72 rokov, najviac vo veku 40-45 rokov, priemerný vek 43 rokov
- Opatrovali:
 - Starnúcich rodičov (u 2/3 respondentov a respondentiek)
 - Manžela/manželku, partnera/partnerku (1/10)
 - Prarodičia, súrodenci, osoby v inom príbuzenskom vzťahu

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Opatrované osoby v EÚ

- Vlastní rodičia, rodičia partnera/ky, starí rodičia (45% opatrovateľov a opatrovateľiek)
- Vlastné dieťa (15,1%)
- Manžel/manželka, partner/partnerka (15%)
- Vnúčatá, osoby v širšom príbuzenstve (12,6%)
- Osoby mimo príbuzenstva (priatelia, susedia) (11,4%)

Zdroj: CARE 2022 (Eurofound)

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výzvy v neformálnej starostlivosti – zdravotné aspekty

EÚ (CARE 2022): Vplyv dlhodobej starostlivosti na fyzické a mentálne zdravie opatrovujúcich osôb

- Fyzické zdravie: horší zdravotný stav najmä pri intenzívnej starostlivosti, vyššom počte hodín opatrovania
- Mentálne zdravie: Zažívanie izolácie, osamelosti, pocitu viny (ak potrebujú tráviť čas mimo odkázanej osoby)

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výzvy v neformálnej starostlivosti – zdravotné aspekty

SR (výskum TU 2019):

- Vyčerpanosť (40%)
- Problémy s chrbticou (21,5%)
- Nespavosť (11,5%)
- Zmeny v hmotnosti, kardiovaskulárne problémy, migrény a gastrointestinálne problémy

SR (výskum 2008 – 2010)

Odkladanie vlastných lekárskeho vyšetrení kvôli problémom so zabezpečením náhradného spôsobu starostlivosti o odkázanú osobu

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výzvy v neformálnej starostlivosti –
sociálne aspekty

Sociálna izolácia – najmä pri intenzívnom a
kumulovanom poskytovaní starostlivosti

Výskum z vybraných krajín:

- Extrémna osamelosť - 48% opatrojúcich osôb (Írsko)
- sociálne vylúčenie, zníženie účasti, resp. stiahnutie sa z komunitného života (Rakúsko, Litva) – najmä pre nedostatok času

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výzvy v neformálnej starostlivosti – záťaž a stratégie jej zvládania

Záťaž súvisí s intenzitou poskytovania starostlivosti a závažnosťou potrieb opatrovanej osoby

17 % osôb starajúcich sa o dve osoby a 28 % osôb starajúcich sa o tri alebo viac osôb ohodnotilo svoju záťaž spojenú so starostlivosťou ako **vysokú alebo neznesiteľne vysokú** (výskum z Estónska)

Častejší výskyt problematického správania voči odkázanej osobe (napríklad zanedbávanie, verbálna agresia alebo fyzické násilie) pri rastúcej záťaži (výskum z Nemecka)

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výzvy v neformálnej starostlivosti – záťaž a stratégie jej zvládania

Výskum TU (2019):

Výskumný nástroj: dotazník Brief COPE od Carvera z r. 1997 určený na meranie copingových stratégií a reakcií na stres u jednotlivcov

adaptívne > maladaptívne

Adaptívne (pozitívne) najčastejšie:

- hľadanie aktívnych spôsobov a možností ako zvládať situáciu,
- vyhľadávanie pomoci a získavanie informácií,
- hľadanie riešenia situácie,
- hľadanie útechy vo viere,
- sústredenie sa na vlastné úsilie - vykonávanie činností, ktorými sa snažili zlepšiť situáciu, v ktorej sa nachádzali.

Maladaptívne (negatívne), najmä:

- popretie skutočnosti,
- ventillovanie emócií.

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výzvy v neformálnej starostlivosti – vzdelávanie a zamestnávanie

V európskom kontexte sa účasť v platenom zamestnaní významne prelína s opatrovaním

Aký podiel ľudí v EÚ poskytujúcich dlhodobú starostlivosť má platené zamestnanie?

61%

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výzvy v neformálnej starostlivosti – vzdelávanie a zamestnávanie

Dĺžka celkového pracovného týždňa (práca + starostlivosť) (CARE 2022):

Vek 16-17 rokov:

- Opatrujúce osoby - 29,5 hodín
- Neopatrujúce osoby – 7,5 hodiny

Vek 35-44 rokov:

- ▢ Opatrujúce osoby – 82 hodín
- ▢ Neopatrujúce osoby – 38 hodín

Vek 65+

- ▢ opatrujúce osoby – 52 hodín
- ▢ Neopatrujúce osoby – 31 hodín

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výzvy v neformálnej starostlivosti – vzdelávanie a zamestnávanie

Dlhší pracovný týždeň $\Rightarrow$ viac času v platenej práci

Znižovanie účasti neformálne opatrojúcich osôb na trhu práce

Zotrvanie v zamestnaní = potreba zosúladenia práce so starostlivosťou

Stratégie zosúladovania :

- Prispôsobenie starostlivosti zamestnaniu
- Skrátenie pracovného času
- Flexibilné formy zamestnania
- Zmeny v pracovných rozvrhoch
- Zapojenie externých služieb starostlivosti / ďalších osôb

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Výzvy v neformálnej starostlivosti – vzdelávanie a zamestnávanie

Pre mladých opatrovateľov a opatrovateľky – problém zosúladiť poskytovanie starostlivosti s vlastným vzdelávaním

Výskum v UK:

Pri poskytovaní starostlivosti v rozsahu 35 hodín týždenne majú o 86 % menšiu pravdepodobnosť absolvovania vysokoškolského štúdia a o 46 % nižšiu pravdepodobnosť, že nastúpia do zamestnania v porovnaní s rovesníkmi, ktorí neposkytujú starostlivosť

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Podporné opatrenia

Oblasti, v ktorých je potrebné poskytovať podporu v európskom kontexte (podľa Eurofound):

Uznanie neformálnych opatrovateľov (rozdielne definície neformálne opatrujúcich osôb)

Zosúladenie starostlivosti s plateným zamestnaním a s osobným životom a spravodlivé rozdelenie opatrovateľských povinností

Poskytnúť prístup k informáciám, vzdelávaniu a príprave (informačné a poradenské služby, tréningové programy, podporné skupiny)

Sociálna ochrana opatrujúcich osôb (zdravotné a úrazové poistenie, sociálne poistenie)

Zabezpečenie primeraného príjmu (finančná podpora cez priame alebo nepriame vyplácanie príspevku opatrujúcim osobám)

Ochrana fyzického a mentálneho zdravia neformálne opatrujúcich osôb (poradenstvo a podpora mentálneho zdravia, zdravotné prehliadky)

Prístup k podporným sociálnym službám (denné centrá, domáca asistencia, odľahčovacia služba)

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Podporné sociálne služby

Denné centrá (denné stacionáre) - finančná a geografická (ne)dostupnosť v niektorých členských štátoch

Domáca asistencia - jedna z najbežnejších podporných služieb v európskom kontexte.

Zahrňa služby poskytované v domácom prostredí opatrovanej osoby:

- ošetrovateľská starostlivosť (napr. podávanie liekov, ošetrovanie rán),
- osobná starostlivosť (napr. kúpanie, obliekanie)
- pomoc v domácnosti (napr. príprava jedla, nakupovanie, upratovanie).

Odľahčovacia služba – rozdielne podmienky poskytovania medzi členskými štátmi EÚ z hľadiska:

- úrovne poskytovania (národná / regionálna / lokálna),
- podmienok nároku na službu (ťažké zdravotné postihnutie, intenzita NS, poberanie príspevku na opatrovanie),

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Prístup k týmto službám nie je vždy bezproblémový:

Hlavné bariéry využívania odľahčovacej služby:

- Blízky vzťah medzi opatrujúcou a opatrovanou osobou,
- Nedostatočná dostupnosť kvalifikovaných opatrovateľov a opatrovateľiek,
- Nižšia dôvera k neznámym osobám v domácnosti a v kvalitu starostlivosti zabezpečovanou cudzou osobou,
- Finančná a geografická nedostupnosť,
- Neinformovanosť neformálne opatrujúcich osôb.

NEFORMÁLNA STAROSTLIVOSŤ

Problém s dostupnosťou k podporným opatreniam a s prácou v adekvátnych pracovných podmienkach s dopadom na fyzické a mentálne zdravie a kvalitu poskytovanej starostlivosti je špecifickým problémom v oblasti **nedeklarovanej starostlivosti**.

Living conditions and quality of life
Undeclared care work in the EU:
Policy approaches to a complex
socioeconomic challenge

Nedeklarovaná starostlivosť

Obsah

- Nedeklarovaná starostlivosť
 - Vymedzenie podľa EF
 - Výskumné výzvy
 - Charakteristiky starostlivosti v EÚ
 - Vybrané politiky prevencie

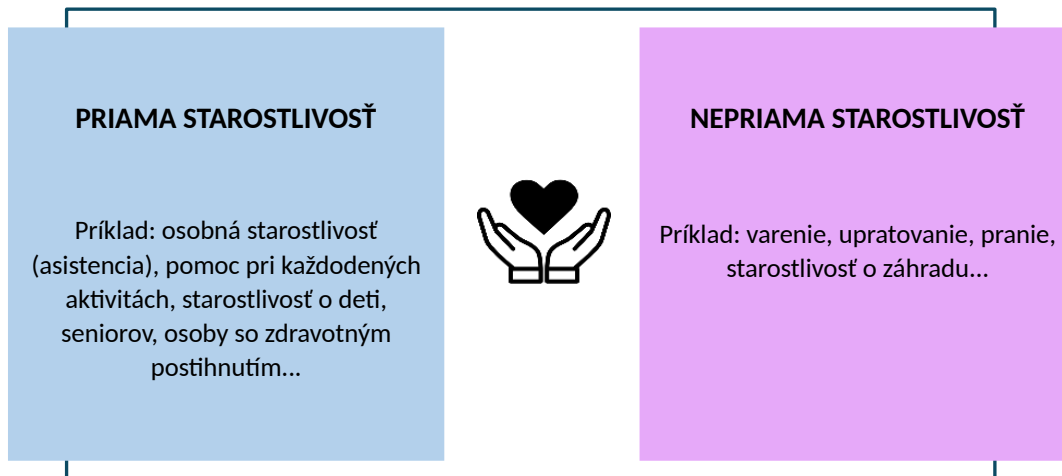
nedeklarovanej

NEDEKLAROVANÁ STAROSTLIVOSŤ

- Z definície nedeklarovanej práce EÚ: *„...akékoľvek platené činnosti, ktoré sú vo svojej podstate legálne, ale nie sú vykazované verejným autoritám, berúc do úvahy rozdielne legislatívne systémy v členských štátoch EÚ“.*
- Nedeklarovaná starostlivosť (podľa EF): *„platené služby starostlivosti, vykonávané niekedy v domácnostiach, ktoré sú vo svojej povahe legálne, ale nie sú vykazované verejným orgánom.“*

TYPY NEDEKLAROVANEJ STAROSTLIVOSTI

1. **Priama:** starostlivosť súvisiaca s opatrovaním (starších, osôb so zdravotným postihnutím, chorých, detí)
2. **Nepriama:** činnosti, ktoré podporujú poskytovanie starostlivosti

NEDEKLAROVANÁ STAROSTLIVOSŤ

Výskumné výzvy

- všeobecne: absentujúce údaje o nedeklarovanej práci
- nedostupnosť štatistických údajov o sociodemografických charakteristikách osôb vykonávajúcich nedeklarovanú starostlivosť,
- problematická dostupnosť k nedeklarovaným opatrovateľom aj v celoeurópskom rozmere -> limitované dáta
- nejednotná definícia nedeklarovanej starostlivosti naprieč členskými štátmi EÚ -> ťažkosti presne určiť jej rozsah (podľa EF)
- výskyt nedeklarovanej práce v členských štátoch závisí od inštitucionálneho režimu poskytovania osobných a sociálnych služieb (ELA)

NEDEKLAROVANÁ STAROSTLIVOSŤ

Zamestnanosť v PHS (odhad podľa ELA, 2021 in Cabrita – Baggio, 2025):

- Užšie vymedzenie PHS*: 6,8 mil. nedeklarovaných pracovníkov v EÚ
- Širšie vymedzenie PHS**: 9,2 mil. osôb

PHS Employment Monitor 2024 (subjektívne vyjadrenia): pod 8% v SK (podobne aj v Rakúsku, Belgicku, Chorvátsku a Slovinsku), 35% v Taliansku

*zahŕňa segmenty NACE Q88 Sociálna práca bez ubytovania (vzťahuje sa na opatrovanie) a T97 Činností domácností ako zamestnávateľov domáceho personálu (vzťahuje sa na priame zamestnávanie v domácnostiach)

**pridáva ďalšie segmenty NACE: S95 Oprava počítačov, osobných potrieb a potrieb pre domácnosti a S96 Ostatné osobné služby

Osobné služby a služby starostlivosti o domácnosť (PHS) na Slovensku:

odvetvie „jednoznačne trpí absenciou presného vymedzenia a fragmentovaným regulačným rámcom, čo predstavuje značné výzvy z hľadiska uznávania hodnoty práce starostlivosti a prístupu k službám. Rôznorodá povaha tohto odvetvia, ktorá sa vyznačuje rôznou úrovňou formálnosti a neformálnosti, vytvára neprijateľné rozdiely v uznávaní, právach a odmeňovaní pracovníkov“ (Holubová, 2024)

- ŠÚ SR: cca 36 000 osôb v sektore PHS (38 % služby starostlivosti)

KTO ZVYČAJNE VYKONÁVA NEDEKLAROVANÚ STAROSTLIVOSŤ V EÚ?

- údaje o kľúčových charakteristikách sú limitované
- väčšinu tvoria ženy – migrantky (často z krajín mimo krajín EÚ)
- rodinní príslušníci, priatelia (blízke osoby)
- Cyprus: 95 % žien v roku 2021, z toho len 1,3 % Cyperčanky
- Nemecko: prevažne ženy z Poľska a iných východoeurópskych krajín
- Španielsko: 98 % ženy, 68 % migrantky
- Francúzsko: najmä ženy stredného veku, často migrantky (mimo EÚ)
- podobne napr. aj v Taliansku

NEDEKLAROVANÁ STAROSTLIVOSŤ

Príčiny problematickej dostupnosti podľa ELA (in Cabrita – Baggio, 2025):

- Mimo dosah úradov
- V domácnostiach, ktoré sú mimo dosah inšpektorátov práce
- Prelínanie neformálnej a nedeklarovanej starostlivosti
- Dáta môžu byť skreslené
- Široká škála starostlivosti, ktorú je problematické uchopiť

NEDEKLAROVANÁ STAROSTLIVOSŤ

Príčiny nedeklarovanej starostlivosti (podľa EF), najmä:

- nedostatok geograficky a cenovo dostupných formálnych opatrovateľských služieb,
- úspory nákladov pre domácnosti spolu s vyšším disponibilným príjmom pre pracovníkov,
- slabé právne rámce regulujúce poskytovanie starostlivosti a domácich služieb,
- administratívna záťaž pre zamestnávateľov a pracovníkov,
- prevládajúce spoločenské normy a akceptovanie nelegálnej práce.

NEDEKLAROVANÁ STAROSTLIVOSŤ

Dôsledky nedeklarovanej starostlivosti (podľa EF):

- nedostatok právnej ochrany vrátane sociálnej ochrany
- finančná neudržateľnosť
- problémy s fyzickým a duševným zdravím vrátane úzkosti, stresu a iných zdravotných problémov
- nedostatok príležitostí na odbornú prípravu a profesionálny rozvoj
- vysoké riziko vykorisťovania a vystavenia sa nepriaznivému sociálnemu správaniu, zneužívania a diskriminácii
- nedostatočný prístup k sociálnemu dialógu a výsledkom kolektívneho vyjednávania
- sociálna izolácia a vylúčenie

NEDEKLAROVANÁ STAROSTLIVOSŤ

Prevencia nedeklarovanej starostlivosti

- priame a nepriame opatrenia (vo všeobecnosti pri nedeklarovanej práci)

„Pracuj legálne – pracuj bezpečne“

- Kampaň NIP od januára 2020 do decembra 2021
- Cieľ: zlepšiť bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, znížiť počet pracovných úrazov a predchádzať nedeklarovanej práci (ako takej).

Cieľová skupina:

- Zamestnávateľia, zamestnanci, profesijné organizácie
- Medzinárodná spolupráca (s inšpektorátmi práce v ČR, Maďarsku a Poľsku)

NEFORMÁLNE OPATROVANIE A NEDEKLAROVANÁ STAROSTLIVOSŤ

*V ktorých oblastiach vidíte priestor pre hlbšie skúmanie
z hľadiska potreby pre vašu prácu?*

ĎAKUJEME ZA POZORNOST

[HTTPS://IVPR.GOV.SK/IVPR-A-EUROFOUND/](https://ivpr.gov.sk/ivpr-a-eurofound/)

[HTTPS://WWW.EUROFOUND.EUROPA.EU/EN/](https://www.eurofound.europa.eu/en/)

ZDROJE

- Baggio, M. - Cabrita, J. (2025) Undeclared care work in the EU: Policy approaches to a complex socioeconomic challenge. Eurofound. 2025. <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2025/undeclared-care-work-eu-policy-approaches-complex-socioeconomic-challenge>
- Kešelová, D. – Turkovič, Z. (2024) Informal care and undeclared care work. Podkladová štúdia. Nepublikovaný interný materiál.
- Nivakoski, S. – Baggio, M. (2025) Unpaid care in the EU. Eurofound. Publications Office of the European Union, Luxembourg. 2. júl. 2025. Dostupné: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/unpaid-care-eu#overview>
- Repková, K. (2008) Situácia rodinných opatrovateľov/liek vo svetle sociálnych štatistík (The situation of the family carers based on the social statistics). Bratislava. Institute for Labour and Family Research. Pp. 70. <https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2008/Repkova/Repkova.pdf>
- Repková, K. (2009) Podpora rodinných opatrovateľov/liek – nástroje efektívneho zosúladovania práce a opatrovania (Support of the family carers – measures for effective reconciliation of working and caring). Bratislava. Institute for Labour and Family Research. Pp. 79. <https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2009/Repkova/Vyskumna-sprava.pdf>
- Repková, K. (2010) Podpora neformálne opatrujúcich osôb – výskumné odporúčania pre sociálno-politickú prax (Support of informal carers – research based recommendations for social policy practice). Bratislava. Institute for Labour and Family Research. Pp. 184. <https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2010/Repkova/VU%202406.pdf>
- Silná, S. – Kovalčíková, N. – Guzelová, N. (2019) Stratégie zvládania záťaže u neformálnych opatrovateľov. In Revue sociálnych služieb. Roč. XI, č. 2. https://www.researchgate.net/publication/374776854_Strategie_zvladania_zataze_u_neformalnych_opatrovatelov publikované august 2024.